

Trisse Gejl
Foto: Bo Svane

Jeg ville ønske, jeg havde skrevet

To digte af den norske digter Lina Undrum Mariussen:

Vi er søstre, to lyse streker / I våre foreldres ansikt / Jeg tenker på deg / Som et lite barn / Som løper gjennom vannsprederen / I sprut naken latter / Og så er du nesten voksen / Brådjup og styrtmørk / Skal jeg bli her hos deg / Krype langs deg slik / Som stille mose / Grønske og sukker av fukt / Skal du vokse her, strekke deg videre / Som ei stamme langs bakken / Jeg legger meg inntil deg i senga / Nå er vi like høye

Hendene mine forstår noe / som jeg ennå ikke har forstått / de holder glasset mot munnen din / de gjør det ikke vanskelig / å mate et voksent menneske / de får det til å se enkelt ut / å holde andres gråt i hendene / de følger en oppskrift / jeg ikke kan huske å ha lært / hvordan kan jeg ha unngått å få med meg dette / som hendene har visst om bestandig / Jeg legger hodet ditt fra meg og går ut / I hagen, der åpner jeg ansiktet alene

Fra 'Finne deg der inne og hente deg ut', 2011.

Begrundelsen

Jeg er selv romanforfatter og falder tit for den fortællende lyrik. Digtsamlingen er skrevet, da Lina Mariussens teenagesøster pludselig mister sin livskraft og forsvinder ind i mørket i forældrenes hus ved elven, og Mariussen tager hjem, for at passe sin lillesøster. Det er en sorgbog, en håbebog, en søsterbog.

Jeg er fascineret af den stilfærdige tone i de meget enkle digte, der ikke stiller sig an, men med sproglig præcision forsøger at indkredse sorgen over den næsten levende døde lillesøster, som hun ikke kan nå, deres samvær er faktisk fraværende. Men hun ligger stadig der og trækker vejret. Barn-dom og nutid blander sig naturligt i disse digte. På samme måde som de to søstre i teksten på en måde gør det – gennem Mariussens fine registreringer og underfundige billeder. Bogen vandt den norske debutantpris, jeg forsøgte selv at oversætte den og måtte give op. Håber nogen snart gør det. Jeg måtte spørge en nynorsk studerende, hvad *brådjup* betyder.

safry@information.dk

Hvem lader forfatterne sig inspirere af, og hvem misunder de for deres arbejde med sproget? På denne plads fremhæver en dansk forfatter hver uge et uddrag fra et skønlitterært værk, vedkommende ville ønske, at han eller hun havde skrevet – og forklarer hvorfor

KRITIK

Atypiske børn med og uden diagnoser

Velmenende børnebøger er ofte anvisende og enstrengede og misser pointen med skønlitteraturens symbolske fortællinger. Men det lykkes for Lilja Scherfig og Lea Hebsgaard Andersen at lave en børnebog, hvor man kan læse forskellige lag ind og forløse det anderledes

Af Marianne Eskebæk Larsen

Ketty er ikke glad, så Ketty bliver til en kat. Det er plottet i *Hello Kitty* skrevet af Lilja Scherfig og vellykket illustreret af Lea Hebsgaard Andersen.

Lillesøsteren går rundt i en kjole påtrykt øjne, snude og knurhår, som har en påfaldende lighed med den japanske tegneseriefigur Hello Kitty. Det billion dyre brand fra den japanske populærkultur er en

pigekat, ganske som Ketty. Men elers er der nu ikke meget *kawaii* eller nuttethed over fortællingen. For forældrene har det svært med Kettys forvandling, og lillesøsteren, jegfortælleren, viser sig også at blive udfordret af Kettys transformationer.

Ketty forvandler sig til en kat, den dag hun holder ni års fødselsdagsfest. Hendes kæreste Elias har slået op, og Ketty vil ikke puste lysene ud, ja, hun kravler bare ned under bordet og siger miav! Indtil

hun happer onkels nøgler og løber ud i haven med dem. På alle fire. Og med nøglerne i munden.

Dyrelignende træk

Trods alvoren er der en lethed i såvel sprog som billeder. Pigernes ansigter er sødmefulde. Lillesøsteren ligner næsten en minigeisha, og meget apropos har mor, Ketty og jegfortæller helt hvide ansigter, røde læber (hvor kun den midterste del af munden er malet op) og røde kinder. Kirsebærtræet i blomst er en anden japansk reference. Farveholdningen er støvet pastel og flere steder med detaljerede skraveringer, der giver en fin tekstur til billederne. Det opslag, som viser familiens bekymrede besøg på et hospital, hvor folk tror, de er dyr og går rundt i hvide badekåber, viser fire mennesker med dyrelignende træk. Pandamennesket er utroligt rørende med sine store, store øjne!

Sjovest er hjortemennesket, som modsat de andres udefrakommede effekter, nøjes med at holde to fingre i vejret som et gevir. Pointen er, at familien drager hjem igen, for Ketty fejler ikke noget. Som lillesøster konstaterer, da hun iagttaget en dame, der påstår, at hun er en kænguru, drikke kaffe: En kænguru sidder ikke og drikker kaffe. Og Ketty opfører sig som en kat hele vejen igennem.

Jeg har en søn med adhd og autisme, og inden for autismeverdenen kalder man dem uden autisme for neurotypiske. Ketty lader til at være neurotypisk. Hendes kattepersonlighed kommer meget pludseligt, og den ophører igen lige så pludseligt. Sådan er det ikke med en gennemgribende udviklingsforstyrrelse som autisme. Men alligevel kan man læse historien som en skildring af, hvordan det opleves at have et atypisk barn. Med eller

Ketty forvandler sig til en kat, den dag hun holder ni års fødselsdagsfest. Ketty vil ikke puste lysene ud, ja, hun kravler bare ned under bordet og siger miav!
Illustration fra bogen

uden diagnoser. Historien handler om at få lov til at være den, man nu engang er. Og – som forlaget skriver – i det tempo, man selv vil. Det gælder også børn med atypisk adfærd.

Når jeg læser bogen med autisme-brillerne på, er der flere genkendelige episoder. Moderen og faderen har så travlt med at trykke og klemme Ketty tilbage til menneskeformen, at de slet ikke ser eller lytter til hende. Så er det heldigt, at lillesøster kan agere mægler. De er bange for, hvad omverdenen skal tænke, og det er også upraktisk med sådan en stor kat.

Ulig megen anden børnelitteratur er forældrene ikke blot uforstående, urimelige voksne. Deres manglende indlevelse foldes ud. Moderen føler, at hun har mistet sin store pige, og har svært ved at forstå, at Ketty kan være glad, når hun er så anderledes fra, hvordan moderen selv var som barn.

Da først forældrene accepterer Ketty som kat, går alting meget nemmere. De kan igen hygge sig sammen. Den samme erkendelse gælder i høj grad forældre til et barn med autisme, som ofte kan være udfordrede af et barn, som slet ikke passer til normalitetsskabelonen. Det er næsten som at være inviteret ind i handicapfamilielivets konstante kompromiser at høre, hvordan lillesøster spørger, om de kan vandcykle, hvortil forældrene svarer, at det ikke kan lade sig gøre, da katte ikke kan lide vand. Det svarer ret præcist til, hvordan man i handicapfamilier konstant overvejer, om almindelige hverdags- og weekendaktiviteter er for udfordrende for barnet med autisme, og derfor hele tiden tænker i alternativer. Eller som det ofte sker, blot bliver hjemme.

Det sker ikke her. For pludselig rejser Ketty sig og børster katten af. Hun vil også vandcykle. Forældrene er glade, Ketty er glad. Men lillesøster er ked af det, for hun har mistet sin kat. Så hun bliver til en hund, og sådan slutter historien. Det virker lidt uforståeligt psykologisk set, men giver udmærket mening ud fra historiens behov for *closure*. I skyggen fra lillesøsters ene ben vokser en hale frem, og hendes ansigt reflekteres i vandet som en hund. Vuf!

kultur@information.dk

Katherine Mansfields prosa er vidunderlig

Læs, læs, læs Katherine Mansfield. Hendes noveller er lange kæder af små minutiøse impressioner – af mennesker, blomster, lysende træer og tangbevoksede sten, af vejr, himmel og hav

Af Karen Syberg

Katherine Mansfields prosa er vidunderlig, det er ikke en overdrivelse, når hun sidestilles med Virginia Woolf og James Joyce. Hun er en afvæbnende kløgtig iagttagelse af de mindste krusninger og impulser i sine personers sind, skrevet frem i dækket direkte tale, i stream of consciousness, i beskrivende passager eller krydret med fortællerens egne bemærkninger, hvor hun nu har lyst til dét; hun leger med fortælleformerne. Hendes noveller er lange kæder af små minutiøse impressioner – af mennesker, af blomster, af lysende træer og tangbevoksede sten, af vejr, himmel og hav, sanset med synet, hørelsen og lugten, men også med intellektet og empatien.

Blot nåede hun kun at skrive to novellesamlinger før hun som 34-årig døde af tuberkulose.

Katherine Mansfield kom fra New Zealand og var en rastløs sjæl, der havde svært ved at blive på et sted eller holde andre ud ret længe ad gangen – slet ikke sin egen newzealandske storfamilie – og som rejste fra kursted til kursted i håb om helbredelse. Ida Jessen har skrevet et smukt og oplysende forord om hendes liv.

En stilhed så stor

Men lyt engang til følgende beskrivelse af en tidlig sommormorgen ved en newzealandsk bugt, hvor solen endnu ikke er stået op og tågen skjuler både havet og landskabet.

»Ah-aah! Lød det fra det sønige hav. Og fra landskabet lød rislen af små bække, der flød hastigt og let, gled mellem de glatte sten, strømmede ind i bregneomkransede smådamme og ud igen, og en plasken af tunge dråber mod store blade og noget andet – hvad var det? – en svag uro, en dirren, en kvist, der knækkede, og derefter en stilhed så stor, at det virkede, som om nogen lyttede.«

Så er man der selv, i morgen-tågen, med sanserne på vid gab.

Passagen står i indledningen til samlingens første novelle, »Ved bugten«, og man har bare lyst til at citere og citere, men det går jo ikke ... »Ved bugten« og den følgende

Katherine Mansfield kom fra New Zealand og var en rastløs sjæl, der havde svært ved at blive på et sted eller holde andre ud ret længe ad gangen. Foto: The Granger Collection/Polfoto

novelle, »Havefesten« er samlingens længste og dens absolutte hovedstykker. »Ved bugten« skildrer i korte afsnit to beslægtede familier på ferie i deres sommerhuse. Hver person får et par sider, så vi lærer dem at kende i en situation, der karakteriserer dem.

Der er Stanley, som skal på arbejde inde i byen, og som herser rundt med børn, svigerinde, svigermor og hustru, så hele huset ånder lettet op, når han om morgenen er kørt. Men karakteristisk for Katherine Mansfield portrætteres han senere fra en helt anden side, følsom, skyldbevidst, angående efter kærlighed, og vi får at vide, at hans kone, Linda, elsker ham.

Der er samme Linda, som er slidt af børnefødsler og ikke bryder sig om sine børn – til den yngste lille babydreng en søvnig middagsstund ser op på hende og sender hende et umotiveret, tandløst kæmpesmil.

»Linda blev så forbløffet over selvtilliden hos dette lille væsen – Åh nej, vær nu oprigtig. Det var ikke det hun følte; det var noget helt, helt andet, noget der var så nyt, så ... Tårerne dansede i hendes øjne, og hun hviskede med en lille gisp: 'Hallo, din lille sjover.'«

Udgangspunktet bliver vendt på

hovedet, samtidig med at udbrudet »– Åh nej, vær nu oprigtig.« er et lille eksempel på Katherine Mansfields diskrete, skødesløse skrivestil. Er det fortælleren eller Linda selv, der tænker det? Det er ikke til at afgøre, og det skal det heller ikke være.

Og der er børnene, med lille Lottie som den mindste, der har svært ved at følge med de store og at huske, hvordan et æsel siger – og så videre. Inden dagen og aftenen er gået har vi mødt dem alle, så vi føler, at vi kender dem.

I »Havefesten« er det en af husets døtre, Laura, der er hovedperson. Det er hende, vi følger i samtale med arbejderne, der kommer og sætter partytelt op i haven. Det er hende, vi følger i chok over, at en mand og far er omkommet neden for familiens herskabelige landsted i et usselt fattigkvarter, lige på den anden side af 'den store vej'. Skiltringerne af, hvordan hendes mor og søstre får hende væk fra hendes umiddelbare indskydelse: at aflyse festen, er et på én gang kærligt og illusionsløst studium i de mikroskopiske rørelser i sindet, der får os til at ændre mening.

Og det er Lauras oplevelse, vi ledes ind i, da hendes overklasse-

mor efter havefesten finder på at sende hende ned til enken og de fem uforsørgede børn med selskabets levninger af vandbakkelse og sandwiches. Iført sin festkjole og en bedårende hat. Klasseskellene gennemlyses med røntgenstråler, uden at Katherine Mansfield på noget tidspunkt hæver stemmen.

Mesterstykker

Disse to længere noveller er mesterstykker. De følgende er kortere. I en af dem møder vi Laura og hendes søskende igen – i selskab med kusinen fra landet, der skal til sit første bal sammen med de verdensvante slægtninge. Det hele er spændende og lysende, men konversationen med balkavalererne er lidt kikset, og glæden slukkes for en stund, da Leila, som kusinen fra landet hedder, får en ældre, fed herre på balkortet, som underholder hende med, at hun snart selv vil være en gammel hejre. Livets flygtighed og bratte afslutning stikker igen og igen hovedet gennem teksterne, og man kan ikke lade være med at tænke på, at novellerne er skrevet af en, der vidste, at hun snart selv skulle herfra.

De mindre fortællinger er for det meste tragiske vignetter af ensomme eksistenser, af fattige underklassen mennesker eller tragikomiske portrætter af underkuede kvinder, som oberstens to døtre, der bliver rædselsslagne ved tanken om, hvad deres afdøde far vil sige til, at de har begravet ham. Og til hvad det har kostet!

Mansfields evne til at skrive pointeret virker dog her og der en smule overgjort. I enkelte af de korte stykker har det afsluttende svirp det med at tippe over i det sentimentale eller melodramatiske, måske fordi teksterne er så korte.

Det ændrer dog ikke ved at hendes portrætkunst, også i de korte skitser, er formidabel. Læs, læs, læs Katherine Mansfield. Charmerende er hun også!

ksy@information.dk

NY BOG

Hello Ketty

- ✘ Lilja Scherfig og Lea Hebsgaard Andersen
- ✘ Jensen & Dalgaard
- ✘ 32 sider
- ✘ 48 kroner

NY BOG

Havefesten og andre fortællinger

- ✘ Katherine Mansfield
- ✘ Oversat af Camilla Christensen
- ✘ Rosinante
- ✘ 192 sider
- ✘ 250 kroner